

in de oudheid bewonderen, klaarblijkelijk geenszins alleen 1) op rekening der natuur gezet, of voor iets bloot 1) menschelijks gehouden worden; een straal van het waarachtig, dat is in Christelijken zin goddelijke, heeft veeleer ook hier zich een weg weten te banen — en hoeveel leven reeds een enkele zonnestraal ook daar, waar hij niet meer ongebroken en zonder middenstof doordringt, kan verwekken, wie heeft daarvan niet dagelijks de bewijzen gezien"? 2) Deze beschouwing is niet die van Calvijn en de Gereformeerden. Hij scheidt de algemeene genade scherp van de bijzondere. Niet een enkele straal van de openbaring Gods dringt door, maar alle gaven van kennis en wijsheid, ook bij de ongelovigen, zijn stralen van goddelijk licht 3).

Vergunt mij nog ééne plaats uit Calvijn aan te halen, om het onderscheiden standpunt van Lutterbeck en de Gereformeerden duidelijk in 't licht te stellen. „Zoo dikwijls wij derhalve, zegt Calvijn 4), de heidensche schrijvers ter hand nemen, moeten wij door het licht der waarheid, dat in hen een wonderlijken glans afwerpt, vermaand worden, dat de geest des menschen, hoezeer ook van zijn rechten staat afgevallen en verdorven, nogtans ook nu nog met uitnemende gaven Gods bekleed en versierd is. Indien

1) Ik onderstreep.

2) Lutterbeck pag. 166.

3) Calv. op. Genes. 4:20: omnium seculorum experientia docet, quantum ad cultum vitae praesentis, semper fulsisse in gentibus incredulis divinae lucis radios.

4) Institut. 2, 2, 15: Quoties ergo in profanos scriptores incidimus, illa quae admirabilis in iis affulget veritatis luce admoneamur, mentem hominis, quantumlibet ab integritate sua collapsam et perversam, eximiis tamen etiamnum Dei donis vestitam esse et exornatam. Si unicum veritatis fontem Dei spiritum esse reputamus, veritatem ipsam neque respuemus neque contemnemus, ubicunque apparebit, nisi velimus in spiritum Dei contumeliosi esse; non enim dona spiritus, sine ipsius contemptu et opprobrio, villipenduntur.... Imo ne sine ingenti quidem admiratione veterum scripta legere de his rebus poterimus; admirabimur autem, quia praeclara, ut sunt, cogemur agnoscere. Porro laudabilene aliquid aut praeclarum censebimus, quod non recognoscamus a Deo provenire? Pudeat nos tantae ingratitude in quam non inciderunt ethnici poetae, qui et philosophiam et leges et bonas omnes artes, deorum inventa esse confessi sunt.